

Відгук

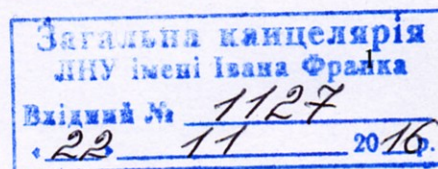
офіційного опонента на дисертацію

Конюхова Сергія Вадимовича «Організаційна та військово-політична діяльність ОУН на території Равської округи (1939-1945 рр.)», подану на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.01 – історія України

Дослідження історії українського визвольного руху 1930-1950-х рр. завжди було й буде актуальним через полярність його сприйняття різними категоріями населення. Особливо гостро це питання постало в останні роки, з огляду на війну, нав'язану Україні проросійськими силами, коли націотворчій концепції розбудови держави протиставляється цілком протилежна – тоталітарна, імперська, а тематика ОУН і УПА стала об'єктом чергової фальсифікації в сучасній російській та польській пропаганді.

Актуальність дослідження С.В. Конюхова не викликає сумнівів, оскільки воно присвячене нерозробленій у новітній українській історіографії проблемі, а відтак має важливе значення для наукового розуміння й висвітлення складних суспільно-політичних процесів середини ХХ ст. на західноукраїнських землях. Своєчасність підготовки опонованої дисертації зумовлена також обмеженістю комплексних праць з історії структурних одиниць збройного підпілля ОУН та УПА, які б відображали весь період їх існування, тобто від часу створення і до припинення діяльності. Сама ж Равська округа ОУН, власне, як структурний елемент українського національно-визвольного руху, досі не була предметом спеціального наукового дослідження.

Дисертаційна робота має, в цілому, чітку та логічну структуру, побудовану за проблемно-хронологічним принципом відповідно до мети і завдань дослідження. Вона складається із вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел та літератури (239 найменувань) і 31 додатка. Обсяг дисертації становить 227 сторінок, з них основного тексту – 188.



У своїй роботі здобувач дотримувався методологічних принципів історизму, логічності, системності та об'єктивності у висвітленні обраної теми. Це, а також комплексний та критичний аналіз історіографії, дає підставу стверджувати, що С.В. Конюхов правдиво висвітлив широке коло питань, зокрема: охарактеризував становлення та розвиток націоналістичних організацій Равської округи; розкрив особливості діяльності ОУН на досліджуваному терені у період першої більшовицької окупації; виокремив специфіку протинімецької боротьби націоналістичного підпілля; показав причини та особливості польсько-українського протистояння на території Равської округи ОУН; проаналізував специфіку встановлення радянської влади на теренах округи у 1944-1945 рр. та боротьбу збройного підпілля ОУН і відділів УПА проти неї; розглянув тактику підрозділів УПА ВО 2 «Буг» в регіоні.

У «Вступі» (ст. 6-14) обґрунтовано актуальність теми, визначено мету та наукові завдання, об'єкт і предмет дослідження, хронологічні та територіальні межі роботи, розкрито використані основні методологічні принципи, з'ясовано наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, її зв'язок з науковими програмами, подано відомості про апробацію результатів дослідження та структуру дисертації.

У першому розділі «Огляд історіографії та джерел» (ст. 15-43) здобувач проаналізував стан наукової розробки теми, окреслив джерельну базу дослідження. Зміст першого розділу показав, що Сергій Конюхов ознайомлений із основними здобутками української історіографії з цієї проблеми. При написанні дисертації використано джерела різні за змістом, формою та походженням, які містяться як у львівських архівах та бібліотеках, так і в київських установах. Основу джерельної бази складають архівні документи, спогади учасників тогочасних подій, а також періодика. Найбільшу кількість архівних матеріалів здобувач виявив у фондах Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України, Центрального державного архіву громадських об'єднань України,

Державному архіві Львівської області, Галузевому державному архіві Служби безпеки України, Архівний сектор Головного управління Національної поліції у Львівській області (автор в огляді джерельної бази дослідження забув охарактеризувати матеріали цього архіву, наголосивши на його значенні), Архіву Центру досліджень визвольного руху. Джерельну базу дисертації суттєво розширили спогади учасників та свідків тогочасних подій, опубліковані в Україні та за кордоном документи, матеріали підпільної та легальної преси.

Особливу цінність становлять використані в роботі авторські записи спогадів учасників та очевидців тогочасних подій, хоча здобувач чомусь не виділив їх в окремий приватний архів, а подав у підрозділі мемуари.

Аналіз другого розділу дисертації «Теоретико-методологічні засади дослідження» (ст. 44-59) дає підстави стверджувати, що під час підготовки роботи ключовими були наукові принципи історизму, об'єктивності у висвітленні теми. Предмет дослідження розглядається у контексті тогочасних військових і суспільно-політичних процесів, аналізується його поетапний розвиток. Об'єктивно відтворюючи явище, автор намагався опиратися на автентичні факти, розглядати його у всій різноманітності й суперечливості. Поряд з цим використовувався цілий спектр інших загальнонаукових, міждисциплінарних, загальноісторичних та спеціально-історичних наукових методів, серед яких, зокрема, – історичний, логічний, історико-генетичний, порівняльно-історичний та ін.

У третьому розділі «Діяльність ОУН на початковому етапі Другої світової війни» (ст. 60-103) дисертант аналізує процес становлення ОУН на досліджуваній території, визначає місце Равської округи ОУН у національно-визвольному русі, розкриває ставлення місцевого населення до радянської влади у період першої окупації краю та характеризує методи діяльності ОУН у цей період.

Період протинімецької боротьби збройного підпілля ОУН Равської округи розглядається у четвертому розділі «Особливості опору українських

націоналістів німецькому окупаційному режимові на території Равської округи в 1941-1944 роках» (ст. 104-135), де автор прискіпливо аналізує політику німецької окупаційної влади в досліджуваному регіоні щодо різних сфер життєдіяльності місцевого населення та її вплив на розгортання збройної боротьби. Вивчаючи специфіку збройної боротьби на теренах Равської округи ОУН у 1943-1944 рр. Сергій Вадимович Конюхов чітко виділяє два фронти: протинімецький та протипольський, оминаючи при цьому зовсім протидію червоним партизанам.

У п'ятому розділі «Боротьба українських націоналістів проти окупаційних режимів у 1944-1945 роках» (ст. 136-178) автор розглядає причини розгортання збройного опору радянській владі на теренах Равської округи ОУН, серед яких виділяє: 1) прагнення чоловічого населення регіону уникнути мобілізації до Червоної армії; 2) економічний визиск населення та 3) радянська політична та господарська життя краю (ст. 136-143). При цьому здобувач лише побічно зачіпає основну причину – патріотизм населення та прагнення до національного визволення та створення незалежної Української держави.

Висновки, зроблені в дисертації, містять науково обґрунтовані результати, які повною мірою розкривають обрані дослідницькі завдання.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що результати праці можуть бути використані у подальшому вивченні історії українського визвольного руху середини ХХ ст., зокрема, його структури, керівного складу, форм і методів боротьби проти окупаційних режимів та способів поборювання націоналістичного підпілля репресивно-каральною системою СРСР. Зібраний фактографічний матеріал, висновки роботи будуть корисними дослідникам при написанні узагальнюючих праць з новітньої історії України, українських збройних формувань 1940–1950-х рр., окремих населених пунктів Галичини та праць краєзнавчого характеру, а накопичений біографічний матеріал може бути використаний при укладанні

енциклопедичних та довідкових видань, створенні музейних експозицій та тематичних виставок, встановленні пам'ятників та меморіальних знаків.

Зміст автореферату відтворює основні положення тексту дисертації.

Відзначаючи належний рівень дисертаційного дослідження С.В. Конюхова, вважаємо за доцільне висловити деякі застереження, зауваження та побажання:

1. Аналіз викладених у вступі положень нашоюхує на деякі міркування. По-перше, актуальність теми дослідження, очевидно, потребувала більш стислого і синтезованого викладу. По-друге, слід чіткіше було сформулювати об'єкт і предмет дослідження. По-третє, серед завдань поставлених перед собою дослідником занадто багато уваги приділено специфіці діяльності ВО «Буг», характеристиці суспільно-політичного становища терену, натомість бракує положень про розкриття структури Равської округи ОУН, особливостей функціонування діючого тут тактичного відтинку УПА, класифікації видів діяльності збройного підпілля ОУН. По-четверте, при окресленні наукової новизни результатів дослідження слід було чітко поділити їх за категоріями: що зроблено вперше, що вдосконалено та що отримало подальший розвиток.
2. Певне застереження викликають хронологічні рамки дослідження, зокрема 1939 рік, як дата створення Равської округи. За протоколом допиту організаційного референта крайової ексекутиви ОУН Богдана Івашківа станом на лютий 1940 р. на теренах Жовківщини окружний провід ще не був сформований¹.
3. Зважаючи на зміст параграфа 5.4. «Наслідки військово-політичної діяльності ОУН після реорганізації підпілля» можливо доцільно було б у його назві акцентувати на протиповстанській боротьбі радянської репресивно-каральної системи.
4. Серед джерел можна було б більше представити матеріали Державного архіву Львівської області, адже там, власне, зберігається чи не найбільше

¹ Архів УСБУ ЛО. – Спр. П-33843. – Арк. 164.

документів з історії Львівщини у ХХ столітті. Зокрема, йдеться про фонди П-3 («Львівський обласний комітет Комуністичної партії (більшовиків) України) та Р-3258 («Слідчий відділ НКВС у Львівській області. 1944–1954 рр.»). Поза увагою дослідника залишився Архів Управління Служби безпеки України у Львівській області, де зберігається величезний пласт архівно-слідчих справ засуджених учасників українського визвольного руху з досліджуваного терену, а також подібні матеріали в ГДА СБУ (5-й та 6-й фонди) та Архіві ГУМВС ЛО (110-й та 111-й фонди).

5. За текстом дисертації відчувається особлива увага автора до Жовківщини, тоді як інші повіти округи менше представлені фактографічним матеріалом. Натомість практикується використання таких узагальнюючих речень як, наприклад, «Така ж робота проводилася в усіх селах Равської округи» (ст. 107).
6. Дисертація дещо перенасичена цитатами, а найбільше викликає питання різноманітність способів їх подачі автором. Частина цитат виділена курсивом (ст. 76 – спогади М. Левуса), а інша – ні (ст. 76 – спогади М. Пахолка). Трапляються випадки, коли цитати взагалі належним чином не оформлені (ст. 76, перша цитата із спогадів М. Пахолка, ст. 101 цитата В. Роман – відсутні лапки), або не підтверджені джерелом (ст. 76, друга цитата М. Пахолка).
7. Викликає питання доцільності поміщення в дисертації ряду розгорнутих сюжетів, які аж ніяк не сприяють розкриттю теми дослідження: про історію міста Жовкви у різні періоди, починаючи від першої згадки 1603 р. (ст. 61-65), про єврейське населення Жовкви у передвоєнний час та в роки першої більшовицької окупації (ст. 90-94). Недоцільно було передавати повний текст виступу-звернення Богуцького, який не має особливого змістовного навантаження а займає цілу сторінку (ст. 80).
8. Очевидно, зайвим є часте згадування у тексті дисертації джерела звідки взята та чи інша інформація або цитата, адже це джерело вказано нижче у

посиланні. Наприклад, на ст. 106 зазначено: «Як довідуємося з історичного нарису «Жовківщина»...». Подібне зустрічаємо на сторінці 109 («Стверджують автори нарису «Жовківщина»...») та ін. У тексті роботи зустрічаються речення, які не несуть ніякого змістовного навантаження, а лише об'ємно обтяжують її. Так, на ст. 107 зустрічаємо речення «Повсюдно розпочалося відновлення життя», на ст. 108: «Усе свідчило про те, що життя на Жовківщині налагоджується» та ін.

9. Простежується стала невідповідність використання автором термінології: доповідей замість доповідних записок (ст. 138), станиця НКВС замість райвідділу НКВС (ст. 138), вгамувати рух замість знищити (ст. 167) та ін. Автору слід також уважніше ставитися до термінології, яка окреслює структурні одиниці оунівського підпілля, бо подекуди у нього вийшла плутанина. Так, наприклад, на ст. 71 зазначено: «(«звена» із 3-5 чол. творили «кущ» або «станцію»)). Насправді ж кілька звен об'єднувалося в станицю а кілька станиць – у кущ.
10. У списку використаних джерел та літератури присутні неповні бібліографічні посилання (№ 112 та ін.), невідповідне розміщення за розділами (позиція № 230 має бути серед опублікованих джерел а не серед літератури, а позиції № 97, 99, 100, 114-117, 119 – у розділі літератури) тощо.
11. Дисертація має доволі багато стилістичних та смислових огріхів. Не позбавлена робота повторів та помилок технічного характеру. Частими є розрив аббревіатур (ОУН(б) – ст. 45), ініціалів від прізвищ (Б. Фуртак – ст. 63, Є. Врецьона – ст. 96), означень від назв населених пунктів (с. Мацошин – ст. 69) та географічних назв (р. Єнісей – ст. 85). Присутня неузгодженість передання дисертантом порядкових номерів століть (римськими – ст. 5 та арабськими – ст. 61-62, ст. 65) та ін.

Висловлені зауваження і побажання мають рекомендаційний характер і не впливають на позитивну оцінку дисертації С.В. Конюхова, яка є змістовним і оригінальним дослідженням, тема і зміст якого відповідають

профілю спеціалізованої вченої ради Д 35.051.12, науковим програмам, планам і темам кафедри історії України та етнокомунікації Національного університету «Львівська політехніка» Міністерства освіти і науки України. Основні положення і висновки дисертації обговорені і апробовані на 12 наукових конференціях і семінарах, повною мірою відображені в авторефераті та наукових публікаціях автора.

Таким чином, дисертація Сергія Вадимовича Конюхова «Організаційна та військово-політична діяльність ОУН на території Равської округи (1939-1945)» виконана на належному фаховому рівні, є реальним внеском у розвиток української історичної науки, відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р., а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.01 – історія України.

Офіційний опонент,
кандидат історичних наук,
науковий співробітник Інституту
українознавства ім. І. Крип'якевича
НАН України

М.В. Романюк

21 листопада 2016 р.

